

ІНГРАДНІГВАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОГО МОВЧАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ)

Мокренко О. А., студ., ПР-42

Сучасна лінгвістична наука тяжіє до поглибленого, комплексного вивчення проблем комунікації.

Мовчання – це невербальний семіотичний знак ситуативного походження, маркер когнітивно-рефлекторних та емоційно-експресивних витоків. У парадигмі метазнаків мовчання виокремлюють атрибути *комунікативне, некомунікативне, індивідуальне, соціальне, рефлекторне, психологічне, реактивне, ритуальне, статусне, спонтанне, заплановане.*

Як семіотичний невербальний знак, комунікативне мовчання є вельми інформативним, не зважаючи на відсутність денотата.

Виокремлюють три типи комунікативного мовчання: *психологічне мовчання* обумовлює адекватну інтерпретацію адресатом поведінки, манер адресанта (паузи, запинки, переривання, виправлення, тощо); *інтерактивне мовчання* дозволяє адресату виокремити інтенційні імплікації з боку адресанта (паузи в діалозі); *соціально-культурне мовчання* супроводжує певні соціальні конвенції (релігійні ритуали, соціально-ієрархічні нерівності, тощо). Осмислення мовчання потребує значних когнітивних зусиль комунікантів та знань про дискурсивне оточення силенціального ефекту.

Невербальна поведінка людини свідчить про її психічний стан, а мовчання є стратегічним компонентом її поведінки. Дослідники вказують на тріаду мовчання: 1) усвідомлене й навмисне використання мовчання з боку адресанта; 2) поінформованість адресата про навмисний характер мовчання; 3) наявність у адресанта і адресата спільного досвіду стосовно мовчання. Знання психологічних особливостей невербальної комунікації є важливою умовою створення інтеракції.

Мовчання відображає людські почуття, корелює з ментальними та психічними станами. Комунікативно-емоційний компонент мовчання тяжіє до вираження позитивної, меліоративної і негативної, пейоративної оцінок. В художньому дискурсі мовчання представлене гетерогенною вербальною екстеріоризацією.

Базовими номінаціями мовчання в англомовному дискурсі є лексеми *silence, pause*. Дослідження вказує на поліаспектність та поліфункціональність силенціального ефекту.

Медитативна функція корелює з ментальними процесами, з індивідів, з пошуками аргументів у спілкуванні, з ваганням. Напр. англ.: *His sister became abruptly still, and lapsed into a pondering silence.; Her strategic silence confirmed his suspicion.; She maintained a hesitating silence .*

Мовчанню притаманна *риторична функція*: майстерне вживання паузи у мовленні має на меті залучити увагу співрозмовника/ аудиторії. Риторична пауза включає анафоричне мовчання, що підкреслює значення вже сказаного та катафоричне мовчання – нагнітання очікування, привертання уваги до наступної репліки. Напр. англ.: *Hey-what 's that?-said sir John.*

Термінаційна функція спрацьовує, коли силенціальний ефект маніфестує вичерпаність теми, намір адресанта перейти до іншого топіка або очікування відповіді співрозмовника. Напр. англ.: *'I said I would not come near you; and, in spite of such temptation as never before fell to mortal man, I'll keep my word... Tess, do you think my mother a queer old soul?'*

Емотивна функція актуалізує силу надзвичайної емоційної напруги мовця. Напр. англ.: *'Oh, 'tis you, Mrs. Durbeyfield-Lard-how you frightened me!- I thought it might be some gaffer sent by Gover 'ment.*

Функція емоційної заміни вербального спілкування є маркером емоцій, взаємної поваги, розуміння, тощо. Напр. англ.: *They all became silent; with the impressibility of their age they were ready to burst into tears.*

Дисконтактная функція сигналізує інтенцію ухилитися від відповіді, незацікавленість у підтриманні контакту. Пор. англ.: *Angel would have liked one at least of his brothers to be present as groomsman, but their silence after his gentle hint to that effect by letter had signified that they did not care to Home.; Like a greater than himself, to the critical question at the critical time he did not answer; and they were again silent.*

Аксіологічна функція мовчання репрезентує оцінку висловлювання, подій, ставлення комунікантів один до одного. Мовчання виражає при цьому схвалення, захоплення, обурення, недовіру, підозру, скептицизм, тощо.

Силенціальний ефект вказує на широкий спектр прагматичних інтенцій, ментальних процесів, психологічних станів, соціальних статусів комунікантів.

Мовчання корелює як з негативними, так і з позитивними емоціями, виступає як елемент реакції, комунікативної тактики та стратегії. Питання семантизації комунікативного мовчання потребує подальшого вивчення в різноманітних дискурсах.

Наук. кер. – Швачко С.О., д.філол.н., проф.